

Kedves Erzsike!

Kérésedre válaszolva küldöm az interjút, azzal a megjegyzéssel, hogy csak a száraz tényekre hagyatkozom az elmúlt 70 év történéseiről és a minősítéseket az olvasóra bízom. Az interjúba a kérdéseid sorrendjében, időrendben válaszolok.

Dr. Kiss Tamás vagyok, Tapolcán születtem 1934-ben.

Szüleim mindketten tanítók voltak Balatonedericsen 1928-tól halálukig (1953, 1972.)

Édesapám 1939. és 1945. között katona volt (karpaszományos zászlós), részt vett Kárpátalja visszafoglalásában, majd levante parancsnok 1941-től 1945-ig, ekkor esett hadifogságba és a Szovjetunióból 1948. őszén tért csak vissza.

Egy testvérem volt, aki 1942-ben született.

A négy elemi iskolát Balatonedericsen, a középiskolát 1945-és 53 között a Premontrei rendi, illetőleg a Bencés rendi gimnáziumban végeztem 1948-ig, ezt követően a keszthelyi állami gimnáziumban érettségiztem jeles eredménnyel 1953-ban.

1953-ban nem vettek fel az egyetemre (abban az időben az értelmiségi származás hátrányt jelentett), ekkor 1 évig a Csepeli Vas- és Fémművekben dolgoztam segédmunkásként.

1954-ben felvettek Szegedre és 1956-ben másodéves joghallgató voltam.

A Rákosi korszakban 1948-56. között nagyon szegényes körülmények között éltünk, nagyanyámmal és öcsémmel együtt négyen kellett megélni egy szerény pedagógus fizetésből. Szülőfalumban személyesen tapasztaltam a kortársaim családjának meghurcoltatását, a TSZ szervezést, a letartóztatásokat és az általános félelmet.

Édesapám a hadifogságból történt hazatértét követően részt vett egy Fehér gárda nevű szervezkedésben, amiért a vezetőket 1950-ben bíróság elé állították (3 halálos ítélet és több életfogytiglani), a többszáz egyszerű tag, köztük édesapám is rendőri felügyelet alá került, amit fenntartottak egészen haláláig. Mindkét nagyanyámtól a házáat elvették és részben hozzánk, részben másik rokonhoz kellett költözniük.

1956. őszén, október 10-én Szegeden egyik évfolyamtársammal való beszélgetés során felmerült annak ötlete, hogy a hallgatókat sújtó szociális és tanulmányi problémák megoldására egy szervezetet kellene létrehozni. A hallgatók nagy lelkesedéssel fogadták az ötletünket, így október 16-án egy spontán egyetemi nagygyűlésen – amelynek levezető elnöke és előterjesztője voltam – megalakítottuk a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetségét / MEFESZ-t és a hallgatók javaslatai alapján egyre radikálisabb politikai követeléseket fogalmaztunk meg: Szovjet csapatok kivonása, szabad demokratikus választások megtartása, nemzeti jelképek, ünnepek visszaállítása, az elmúlt időszak felelőseinek megbüntetésére és így tovább. A következő napokban a már választással megbízott vezetőség október 20-án újabb nagygyűlést tartott, amin már megjelentek a helyi és a fővárosi sajtó képviselői, a Kossuth rádió riportere és néhány más egyetem képviselője. A nagygyűlésen az szervezeti szabályzat elfogadását követően jómagam voltam a MEFESZ programjának, a szociális, tanulmányi és politikai követelések előterjesztője. A következő napon a Szabad Európa Rádió „Vihar van Szegeden” címmel hosszú és részletes beszámolót készített a nagygyűlésünkről és követeléseinkről. Október 21-én MEFESZ küldöttek indultak a nagyobb vidéki egyetemekre, Lejtényi András társammal a budapesti egyetemekre és az október 22-én, az összes egyetemen megtartott nagygyűlésen küldötteink csatlakozásra szólították fel a résztvevőket. Jómagam a Műszaki Egyetem nagygyűlésén ismertettem a MEFESZ megalakulását, az elfogadott követeléseinket, Lejtényi András pedig az Agráregyetemen. A Műegyetem ifjúsága első határozata: „Csatlakozunk a szegedi egyetemisták javaslatához, mi is megalakítjuk a MEFESZ szervezetet”, majd ők is pontokba foglalva megfogalmazták a szegedihez hasonló tartalommal politikai követeléseiket.

Október 23-án részt vettem a tüntetésen, az éjszakai órákban a rádiónál figyeltem az eseményeket (fegyver nélkül), majd 3 nappal később az egyetemi nemzetőrség tagja lettem és fegyveres szolgálatot ellátva a közbiztonságot

biztosítottuk. Október 30-án visszamentem Szegedre és ott is az egyetemi nemzetőrség tagjaként a volt ÁVH-s laktanya őrzését biztosítottuk a november 5-i feloszlásunkig, amikor bevonultak a szovjet páncélosok Szegedre.

November közepétől december közepéig néhány egyetemi társammal, 5-6 alkalommal stencilezéssel készítettünk Kádár ellenes rölapokat, amiket a városban terjesztettünk.

Ezután hazautaztam. Amikor január 15-én megindult az egyetemi oktatás, visszamentem Szegedre, ahol megérkezésemkor figyelmeztetett a házinénim, hogy 1 nappal előbb egy teherautónyi pufajkás keresett. Azonnal visszaindultam és egészen április közepéig különböző rokonoknál, ismerősöknél húztam meg magamat, bízva abban, hogy lecsendesedik a megtorlás. Amikor április közepén az egyetemről értesítettek fegyelmi eljárás megindításáról, leutaztam Szegedre, de a fegyelmi eljárás helyett az utcán 2 politikai nyomozó várt és bekísért a volt Államvédelmi hatóság irodájába, majd letartóztattak és megkezdődött egy 8 hónapos vizsgálati fogság. Mint később kiderült, vádlott társaim már hónapok óta letartóztatásban voltak.

1958. februárban kezdődött a Szegedi Megyei Bíróságon a Kiss Tamás és társai per, amelyben 2 társammal együtt a MEFESZ szervezése és elindítása miatt, másik 3 társunkat csak a rölapok készítéséért ítélték el 8-10-6-5-3 éves börtönbüntetésre. A másodfokú eljárásra csak 1959-ben került sor, amikor kismértékben csökkentették a börtönbüntetés mértékét, de megállapították „a vádlottak által indított mozgalom a proletárdiktatúra megdöntéséhez vezethetett volna” (ezt a megállapítást 1990. óta dicséretnek minősítem). A börtönbüntetésemet Szegeden és Vácon töltöttem.

Megjegyzem, hogy a forradalom kitörése előtti cselekményekért az egész országban csak ebben az egy perben történt büntetés kiszabása.

1960-ban az amnesztiával való szabadulásomat követően egy 10 éves rendőri felügyelet következett és több évig csak segédmunkás munkakörben lehetett elhelyezkedni, először a győri vagonygyárban, majd a kőbányai szerszámgépgyárban, ahol hozzájárultak ahhoz, hogy mint munkás a közgazdasági technikai kiegészítő tanfolyamot esti tagozaton elvégezzem. 1963-ban – feleségemmel való házasságkötés után – Balassagyarmatra kerültem, ahol először egyetlen munkanapot sikerült eltöltenem új munkahelyemen, mert egy illetékes tudomást szerzett arról, hogy ellenforradalmárokat alkalmaznak, majd 3 hónap munkanélküliség után egy

cégnél segéd munkás voltam. Két év eltöltése után megengedték, hogy egy kis cégnél könyvelői feladatot lássak el. Itt 10 évig sikerült dolgoznom és feladatomhoz tartozott az anyagbeszerzés is, ami gyakori Budapestre utazással járt, és ahogy a 90-es években megismert III/3-as osztály ügynökeit erősen érdekelte, hogy miért kell nekem a fővárosba utaznom. Igaz, hogy találkoztam volt börtöntársaimmal, de a Kádár rendszert nem akartuk megdönteni, tűnik ki az ügynöki jelentésekből.

A 10 év közügyektől való eltiltás lejárta után kértem az egyetemi tanulmányaim folytatásának engedélyezést kértem, amit szerencsémre megadtak és így 1975-ben a Budapesti Állam- és Jogtudományi Karon diplomáztam. Ezt követően 1990-ig termelészövetkezetben végeztem jogi munkát, majd az első önkormányzati választásokon Balassagyarmat alpolgármesteri tisztségével bíztak meg. Mandátumom lejárta után 1994-ben nyugdíjba vonultam.

A rendszerváltáskor már nagyobb körben kerestem fel Budapesten volt börtöntársaimat, beléptem a TIB 56-os tagozatába, ahol annak egyik vezetőségi tagja lettem és a POFOSZ-ba.

1989. júniusi nagy temetésen a MEFESZ nevében társammal együtt koszorút helyeztünk el.

1996. és 2000. között régi börtöntársaim javaslatára elvállaltam a Miniszterelnöki kabinet Irodán egy kormányfőtanácsadói állást. Feladatom a volt politikai üldözöttek képviselete, a kapcsolattartás, a megemlékezések szervezése volt. Ebben az időszakban a következő jelentősebb eredményeket sikerült elérni: mintegy 12.000 volt politikai fogoly kapta meg az 1956-os emlékérmet és az ezzel együtt járó nyugdíjkiegészítést; '96. október 23-i megemlékezések szervezése (díszünnepség az Operában, fogadás a Parlamentben és Budapest minden 56-os helyszínén ünnepségek tartása); a forradalom lángja megvalósításának szervezése és a szükséges fedezet biztosítása a fővárosi önkormányzatok támogatásával: 1998-ban 100 milliós gyógyszersegély adása, amelyet a Szabadságharcosokért alapítványon keresztül a politikai üldözött szervezetek a mai napig megkapnak.

A szervezetek vezetőinek Orbán Viktor miniszterelnökkel való találkozásának megszervezése.

2002-ben Vasvári Vilmos barátom javaslatára megválasztottak a POFOSZ elnökhelyettesévé; feladatom a szervezés és jogi munkán kívül a külföldi

politikai üldözött szervezetekkel való kapcsolattartás volt. A következő 10 évben a kommunizmus üldözöttjeinek nemzetközi szervezetének elnökségében a magyar politikai foglyokat képviseltem, rész vettem a kijevei, prágai, berlini, tiranai, brassói, vilniusi kongresszusokon és szerveztem 2006-os Budapesten rendezett kongresszust. A szervezet célja ebben az időben a kommunizmus bűneinek nemzetközi elítélése volt, aminek érdekében magam is tettem előterjesztéseket és nyilatkozatokat. A 2006-os 50. évfordulóra több emlékmű megvalósításában működtem közre: keszthelyi fehér ember szobor, szegedi MEFESZ emlékmű, valamint az azévben nekem megítélt Tőkés László díj 500.000 Ft felajánlása a sepsiszentgyörgyi emlékmű elkészítéséhez. Szintén ebben az évben készültek el Budapest 22 temetőjében azok az emléktáblák, amelyeken a fővárosban a forradalom alatt elesett hősi halottak és ártatlan áldozatok kerültek feltüntetésre egy éves kutatómunka eredményeként.

1956. szellemi lángjának megőrzése érdekében az elmúlt 30 évben számtalan alkalommal tartottam egyetemi hallgatóknak, középiskolásoknak Szegeden, Keszthelyen és Balassagyarmaton úgynevezett rendhagyó történelemórákat. Főleg a '90-es években rendszeres TV szerepléseim, interjú adása volt, sőt 2006-ban a rólam készített portré filmet „Szegedi szikra” a televízió is műsorára tűzte.

„Mit mondjak utódaimnak a megélt múltamról?”

Soha életemben nem voltam olyan boldog és lelkes, mint 1956. október 10. és november 5. között. Soha nem bántam meg a sok nehézség és megtorlás ellenére, hogy szószólója lehettem egy közösség követeléseinek és szervezője egy olyan folyamatnak, aminek a célja a diktatúra lebontása és a demokrácia megteremtése volt. Idézet a MEFESZ szervezeti szabályzatából, amit 1956. október 20-án fogadtunk el. „ A szövetség célja, hogy az egyetemi ifjúság, aki a nemzet agyát van képviselni, ne közönyös, passzív tömeg legyen, hanem népéért és hazájáért küzdő lelkes sereg.”

Hozzájárulok fenti visszaemlékezés interneten történő megjelenítéséhez.

dr. Kiss Tamás a következő három képet mellékelte interjújához



dr. Kiss Tamás 1956. október 16. – Megalakul a MEFESZ



Szeged diákgyűlés 1956



Szavaznak a szegedi diákok 1956